

Woordje van de (vice-)voorzitter

In de nieuwsbrief van eind 2021, is de hoop uitgesproken dat corona in 2022 minder invloed zou gaan krijgen op het dagelijkse leven. Gelukkig is dit na het voorjaar ook realiteit geworden en hebben we weer mogelijkheden voor bijeenkomsten en dergelijke. Want alleen digitaal overleg brengt toch minder betrokkenheid met zich mee. Zo hebben we recent een geslaagde ledenavond kunnen houden bij de Tienmorgen in Beers.

Waar we in 2022 wel mee geconfronteerd werden, is de oorlog in Oekraïne. Deze crisis heeft wereldwijd flinke gevolgen en zorgt voor ongekennde prijsstijgingen van voedsel en energie. Dit raakt iedereen en brengt veel onzekerheid.

Een Nederlands “probleem” is de stikstof. Wetgeving is zodanig gemaakt dat vooral de agrarische sector de rekening gepresenteerd krijgt. Diverse politieke partijen menen dat de oplossing gevonden kan worden, door massale omschakeling naar biologische en natuurinclusieve landbouw. Dat dit zonder compensatie, nadelige gevolgen zal hebben voor het verdienvermogen van de agrariërs en nog meer zal zorgen voor voedselprijsstijgingen, lijkt van ondergeschikt belang. Ruimte voor diverse soorten agrarische bedrijven is een voorwaarde om zich ook te kunnen onderscheiden en op die manier een meerwaarde voor de producten te kunnen realiseren.

Dit zien we terug bij de agrarische natuurverenigingen: diegene die het past om aan natuurontwikkeling te doen, zullen dit doen. Verplichting is een slecht instrument, om dit te realiseren. Zo zijn er dit jaar op enkele plekken bloemen gezaaid met ondersteuning van Stila. De beloning hiervoor is financieel goed en maakt het landschap waar we in wonen en werken aantrekkelijker. Ook het realiseren van de zogenaamde stapstenen zoals bestuurslid Wim dat gedaan heeft is een mooi voorbeeld hiervan, zoals verder in de nieuwsbrief te lezen is.

Ondanks dat we al kort voor 2023 staan, is er bij veel agrariërs nog niet goed in beeld hoe ze volgend jaar het beste gebruik kunnen maken van de regelingen binnen het GLB. Ook RVO lijkt er niet klaar voor te zijn en word 2023 meer een overgangsjaar. De combinatie met het komende 7^e actieprogramma van de nitraatrichtlijn, zorgt voor veel vragen.

Overleg met de nieuwe gemeente Land van Cuijk, is dit jaar opgepakt en hebben we met de andere agrarische natuurverenigingen een bijeenkomst gehad met de wethouders Antoinette Maas, Mark Janssen en betrokken ambtenaren. Het was goed om te horen dat ze waardering hebben voor de werkwijze van de anv's en onder de indruk zijn van gerealiseerde projecten zoals de dassencompensatie, waar "gewoon boeren" samen is gegaan met natuurontwikkeling. We gaan er van uit, dat we hiermee als serieuze partij voor de gemeente in beeld zijn.

Bekijken dassen compensatie met wethouders

Ook bij bijeenkomsten van het waterschap over de Verborgten Raamvallei en peilverhogingen in het stroomgebied, zijn we aanwezig geweest en is gekeken waar we voor onze leden een rol kunnen spelen. Vaak komen er bij het waterschap echter (mooie) individuele projecten uit, waar we als ANV minder in kunnen betekenen. Levering van plantmateriaal en onderhoud van projecten zou voor sommige leden van de ANV een werkzaamheid kunnen zijn.

Mochten er onderwerpen zijn, waarin we als ANV Raamvallei iets in kunnen betekenen, geef dit dan aan bij één van de bestuursleden en zo hopen we ook in 2023 weer een goede partner te kunnen zijn bij natuurontwikkeling op agrarische bedrijven.

15 jaar geleden de eerste compensatie!

Dat was reden voor een feestje. Het ging hier natuurlijk om de dassencompensatie. 10 November vierden we met onze leden dit lustrum. Het was een gezellige avond, met een goede opkomst en lekker eten. Gerald Willemse liet via een powerpoint met duidelijke toelichting zien wat er allemaal gebeurd was in het gebied met het geld van de dassencompensatie en met medewerking van diverse partijen. Het is nog steeds het grootste project waar ANV Raamvallei aan mee heeft gewerkt.

De das is momenteel duidelijk aanwezig in ons gebied, niet iedereen is er even blij mee, maar het dier is er en daar moeten we mee dealen.

Wat is nu eigenlijk het leefgebied van een das, wat eet het dier en hoe leeft hij met zijn soortgenoten. We weten er vaak niet alles van, daarom hieronder wat weetjes over de das.

De das was lange tijd het grootste voorkomende landroofdier in Nederland (de laatste tijd is dat de wolf).

Hij behoort tot de familie der marterachtigen, net als de otter, nerts, boom- en steenmarter. De das heeft een grote, brede kop en een zwaargebouwd gedrongen lichaam. Hij heeft korte poten en een korte, brede, bossige staart. De rug en de flanken hebben een zwart-witte vacht en de onderzijde is geelwit. De kop is wit met twee brede zwarte strepen. De das heeft stevige tenen met lange, gekromde nagels, waarmee hij uitstekend kan graven. Hij leeft in allerlei soorten biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met verspreide bosjes, heggen en houtwallen.

In het leefgebied van de das moet voldoende dekking zijn, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin hij goed kan graven. De das is een nachtdier dat in de schemering zijn burcht verlaat. Hij begint dan met het uitvoerig verkennen van de omgeving

en het verzorgen van zijn vacht. Tenslotte gaat hij alleen of met andere dassen op zoek naar voedsel, tot op een afstand van één tot soms wel vier kilometer van de burcht.

In Nederland leeft de das in familiegroepen van gemiddeld 3 tot 4 dieren, maar in het buitenland leeft hij soms wel met 20 dassen bij elkaar. De das houdt geen winterslaap, maar is tijdens koudere periodes veel minder actief en soms blijft hij dan dagenlang in de burcht.

Dassen zijn alleseters. Ze zijn slechte jagers en eten wat ze tegenkomen. Ze eten voornamelijk regenwormen die ze 's nachts in weilanden en open gebieden opsporen. Verder eten ze bosvruchten, gevallen fruit, noten, eikels, knollen, maïs, koren, paddenstoelen, knaagdieren, slakken, kevers en andere geleedpotigen.

Dassen zijn niet monogaam, maar vaak blijven mannetje en vrouwtje wel hun hele leven bij elkaar. De paartijd valt in de vroege lente, maar soms ook in de zomermaanden. In februari-maart worden de jongen geboren. De werkelijke draagtijd bedraagt echter maar 7 weken, de das heeft net als de boommarter namelijk een vertraagde dracht, waarbij de ontwikkeling van het embryo gedurende de winter enkele maanden in een soort paustand komt. Een worp bestaat uit 2 tot 4, maar meestal uit 3 jongen.

De sleedoornpage (links) en de kamsalamander, twee soorten die dankzij de stapsteen van Wim van den Hoogen de mogelijkheid krijgen zich te verplaatsen.

Wim van den Hoogen, ons bestuurslid, legt als eerste particulier stapstenen aan

“Niet alleen hart voor natuur, maar ook verstand van zaken”

Wim van den Hoogen uit Cuijk heeft als eerste particulier een subsidie van Groen Ontwikkelfonds Brabant ontvangen voor de inrichting van een stapsteen als invulling van een ecologische verbindingszone. Op 4,5 hectare voormalige landbouwgrond aan de Drogesestraat in Sint Agatha legt hij leefplekken aan voor de kamsalamander en de sleedoornpage. Het laatste is bijzonder: de sleedoornpage komt elders in Brabant nauwelijks voor. Toen de vorige eigenaar het perceel in Sint Agatha, in de buurt van natuurgebied Zevenhutten, wilde verkopen polste kavelruilcoördinator Gerald Willemsen eerst onder meer Brabants Landschap en Staatsbosbeheer. Zij hadden echter geen belangstelling voor de grond. “Vervolgens heb ik contact gezocht met particulieren waarvan ik wist dat ze interesse hebben om nieuwe natuur aan te leggen en te onderhouden. Wim kende ik al langer. Wij hebben samen eerder natuurprojecten in de omgeving gedaan.”

Daar kwam bij dat bloemenkweker, natuurveehouder en vooral ook natuurliefhebber Wim al meer percelen in de buurt van de Drogesestraat in bezit heeft. “Door stukken grond te kopen en in te richten als nieuwe natuur zijn we in staat ons buitengebied te versterken. Dat is voor het Land van Cuijk, dat bekend staat om de vele verschillende landschapsvormen, van groot belang”, aldus Wim.

Honkvaste vlinder

Op het perceel van 4,5 hectare aan de Drogesestraat maakt Wim een stapsteen (*een geïsoleerd gelegen plek van waaruit planten en dieren zich sprongsgewijs kunnen verplaatsen naar andere, in de omgeving gelegen gebieden - red.*) voor twee soorten die in het gebied nog relatief veel voorkomen: de kamsalamander en de sleedoornpage. De laatste komt elders in Brabant nauwelijks voor. “Eigenlijk alleen in de nabijgelegen Kraaijenbergse Plassen, tussen Beers en Linden. Door hier nu stapstenen aan te leggen bieden we de sleedoornpage de mogelijkheid zich te verplaatsen.” Of en hoe snel dat gaat gebeuren is nog de vraag. De sleedoornpage is honkvast en legt zelden afstanden van meer dan 200 meter af. De vlinder mijdt bovendien open vlaktes en verplaatst zich vooral via bosranden en struwelen. “Het is moeilijk in te schatten hoe kansrijk het is dat de sleedoornpage ook hier gaat komen”, beseft ook Gerald Willemsen. “Daarvoor zijn tussen de Kraaijenbergse Plassen en het perceel van Wim van den Hoogen aan de Drogesestraat waarschijnlijk nog meer stapstenen nodig.” Wat in het voordeel van het perceel aan de Drogesestraat spreekt, is dat er berken staan. “De mannetjesvlinder kiest graag markante bomen in de omgeving als zijn vliegplaats. De berk is zo’n markante ‘ontmoetingsboom’.”

Om te bevorderen dat straks ook de kamsalamander gebruik gaat maken van de stapstenen wordt op het perceel van Wim een kralensnoer van poelen aangelegd, waar de kamsalamander tijdens zijn trektocht kan verblijven.

Wim (rechts) en Gerald op de locatie aan de Drogesestraat in St. Agatha

Wim is in de zomer van 2022, na de toekenning van de subsidie van Groen Ontwikkelfonds Brabant, gestart met de grondwerkzaamheden. De poelen zijn al aangelegd en ook de basis voor wat straks de struwelen worden ligt er. Het aanplanten van ieder geval 1500 sleedoornstruiken en 500 prunusachtigen, zoals de kerspruim en de kroosjespruim, volgt in de winter. Verder wil Wim er onder meer wilde gagel, een steeds zeldzamer wordende struik, planten. “Ik denk dat het er over een jaar of drie uitziet zoals ik het nu voor ogen heb.”

Verstand van zaken

Gerald roemt de natuurinspanningen van Wim. “Het is belangrijk dat particulieren die willen investeren in bijvoorbeeld de aanleg van ecologische verbindingzones niet alleen enthousiast zijn en hart voor de natuur hebben, maar dat ze ook, zoals Wim, verstand van zaken hebben.

Alleen dan zijn ze in staat om goed te monitoren wat er op hun terrein gebeurt.”

Mary Fiers, directeur van Groen Ontwikkelfonds Brabant, is ook blij met initiatiefnemers als Wim van den Hoogen. “We hebben veel natuurmakers nodig om onze ambitie, een robuust en aaneengesloten natuurnetwerk in Brabant in 2027, ook daadwerkelijk te realiseren.

Elk initiatief, hoe groot of hoe klein ook, kan daar bij helpen. Pioniers als Wim bewijzen dat je niet per se een grote organisatie hoeft te zijn om nieuwe natuur aan te leggen. Dat kun je als particulier ook. Wim laat het zien!”

Beste mensen,

Alweer een jaar voorbij, een jaar waarin om ons heen weer van alles gebeurd is, wat effect heeft op ons allemaal. Het vraagt incasserings- en aanpassingsvermogen. Zo werkt dat bij de mens, zo werkt dat in de natuur!

Heel veel gezondheid, geluk en de allerbeste wensen voor het nieuwe jaar.

Goed begonnen is half gewonnen!

*Het bestuur van ANV Raamvallei
wenst u*

*Prettige Kerstdagen
en een gelukkig en gezond 2023*